

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Dersinde Tercih Ettikleri Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin İncelenmesi

Investigation of Teaching Methods and Techniques Preferred by Primary School Teachers in Turkish Lesson

Aslıhan ALYILDIZ UĞURLU¹⁸ İbrahim Hayri KUĞUOĞLU^b Oktay AYDIN^c

(a) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Rize

(b) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rize

(c) Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, İstanbul

Özet

Dersin kazanımlarına ulaşmaya olanak tanıyan ve gerçekleştirilen öğrenmelerin niteliği üzerinde belirleyici bir role sahip olan öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme öğretme sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerini, bunları tercih etme nedenlerini ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunları kendi görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına örnek teşkil eden araştırmanın çalışma grubunda kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yoluyla seçilen Rize ilinde görev yapmakta olan 32 sınıf öğretmeni yer almaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Açık uçlu soruların yer aldığı anket aracılığıyla toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma bulguları çalışma grubundaki öğretmenlerin Türkçe derslerinde farklı gerekçelerle en çok soru cevap, düz anlatım ve drama yöntemlerini kullandıklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmenleri, Türkçe Dersi, Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Abstract

Teaching methods and techniques are important aspect of the learning and teaching process, which enable the achievement of the lesson and have an important role on the quality of the learning. The purpose of this study is to reveal the teaching methods and techniques preferred by primary school teachers' in Turkish lesson, the reasons for choosing them, and the problems they face during the application process in accordance with their perspectives. This qualitative research design case study consists of 32 primary school teachers working in Rize province, which was selected through convenience sampling. The questionnaire developed by the researchers was used as the data collection tool. The data collected through the questionnaire containing open-ended questions are analysed by the content analysis. The findings of the study show that the teachers in the study group mostly use question-answer, expression and drama methods in Turkish lessons for different reasons.

Keywords: Primary School Teachers, Turkish Lesson, Teaching Methods and Techniques

Giriş

Etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi ve edinilen bilgilerin kalıcı olmasında rol oynayan önemli unsurlardan biri de öğrenme öğretme sürecinin niteliğidir. Bu sürecin önemli bileşenlerinden olan ve sürece yön veren öğretim strateji, yöntem ve teknikleri aynı zamanda dersin kazanımlarına ulaşmaya olanak tanıma noktasında belirleyici bir role sahiptir.

¹⁸ 1Araştırma Görevlisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, aslihan.alyildizugurlu@erdogan.edu.tr

Leach ve Scott (2000) tarafından öğrenme öğretme sürecinin karmaşık bir süreç olduğu ve bu nedenle sürecin sadece belirli öğretim yöntemlerinin kullanımına indirgenemeyeceği, bir ders esnasında farklı yöntemlerin kullanılması gerektiği ifade edilmektedir (Akt. Juuti, Lavonen, Uitto, Byman ve Meisalo, 2010). Duman (2008)'a göre öğretim sürecini öğrenme ve öğretme açısından etkili ve verimli hale getirmek için uygun öğretim yöntemleri seçilmelidir. Seçilen yöntem ve tekniklerin hedefe uygun olması gerekmektedir (Juuti, Lavonen, Uitto, Byman ve Meisalo, 2010). Sönmez (2010) tarafından öğrenme-öğretme strateji, yöntem ve tekniklerinin seçiminde hedef davranışların yanı sıra öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca öğretmenler tarafından tercih edilen yöntem ve tekniklerin yapılandırmacı yaklaşımın ruhuna uygun olması, öğrenciyi pasif alıcı olarak konumlandırmaması, aktif katılıma olanak tanınması beklenmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım öğrencilerin aktif öğrenmelerine olanak tanıyan öğretim yöntemlerini kapsamaktadır (Krahenbuhl, 2016). Bakker, Sanz-Vergel ve Kuntze (2015) tarafından aktif katılım sayesinde öğrencilerin çaba ve enerji sarf ettikleri, kendilerini çalışmaya adanmış ve faaliyetlere kendilerini kaptırdıkları için öğrenci katılımının akademik performansın iyi bir yordayıcısı olduğu ifade edilmektedir. Jang, Reeve ve Deci (2010)'ye göre aktif katılım olmadığında öğrencilerde dikkat dağınıklığı, gayret göstermeme, zorluklarla karşılaşıldığında kolaylıkla pes etme, olumsuz duygulara sahip olma, çalışmaları planlamada başarısızlık yaşama ve genellikle geri planda kalma durumları ortaya çıkmaktadır.

Aktif öğretim yöntemleri ile öğrencilerin daha derinlemesine öğreneceği, daha iyi anlayacağı ve performanslarının artacağı düşünülmektedir (Warren, 2003; Akt. Arjomandi, Seufert, O'Brien ve Anwar, 2018). Bu nedenle diğer derslerde olduğu gibi Türkçe dersinde de öğretmenlerden öğrencilerin süreçte aktif olmalarını sağlayan, sadece dinleyerek bilgiyi alan değil pek çok duyu organıyla öğrenme etkinliğine katılmalarına olanak tanıyan yöntem ve teknikleri kullanmaları beklenmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin dersleri işlerken tercih ettikleri yöntem ve teknikleri belirlemek hangi yaklaşıma hizmet ettiklerini tespit etme açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin ilkökuldaki temel derslerden olan Türkçe dersini işlerken tercih ettikleri öğretim yöntem ve tekniklerini kendi görüşleri doğrultusunda belirlemek amaçlanmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerini tercih etme nedenleri nelerdir?

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde tercih ettikleri öğretim yöntem ve tekniklerini uygularken karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına örnek oluşturmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersini işlerken kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak amaçlandığından bu desen tercih edilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Kolay ulaşılabilir örnekleme katılımcıların erişim kolaylığı nedeniyle seçildiği olasılık dışı bir örneklemedir (Howard, Gorzycki, Desa ve Allen, 2018). Çalışma grubu belirlenirken öğretmenlere kolaylıkla ulaşma kriteri dikkate alındığı için bu örnekleme tercih edilmiştir. Gönüllü katılım ilkesi doğrultusunda çalışma grubuna dâhil edilen 17'si erkek, 15'i kadın olan 32 sınıf öğretmenin 1'i ön lisans, 1'i sosyoloji, 1'i ziraat fakültesi, 1'i ilahiyat fakültesi mezunu olup diğerleri eğitim fakültesi mezunudur.

Çalışmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uzman görüşü alındıktan sonra öğretmenlere uygulanan ankette öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik maddelerin yanı sıra;

Türkçe dersini işlerken tercih ettikleri yöntem ve teknikleri,

Bu yöntem ve teknikleri tercih etme nedenlerini,

Bu yöntem ve teknikleri uygularken karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket Rize İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan uygulama izninin ardından, Rize ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerine uygulanmış ve gönüllü katılım ilkesi doğrultusunda veriler toplanmıştır.

Açık uçlu sorulardan oluşan anket aracılığıyla toplanan veriler nitel araştırmalarda kullanılan analiz yöntemlerinden içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek (2018). Bu teknikte araştırmacı ham verileri kavramsal kategorilere ayırarak temalar veya kavramlar yaratır (Neuman, 2006; s.663). Çalışmada öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlardan hareketle kodlar ve temalar oluşturulduğu için bu analiz tekniği kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci amacı sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersini işlerken tercih ettikleri öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemeye yöneliktir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 1'de yer almaktadır:

Tablo 1. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersini işlerken tercih ettikleri öğretim yöntem ve teknikleri

Tercih Edilen Yöntem/Teknikler	f
Soru-Cevap	21
Düz Anlatım	19
Drama	18
Beyin Fırtınası	12
Tartışma	8
Gösterip Yaptırma	5
İşbirlikli Öğrenme	4
Örnek Olay	2
Bilgisayar Destekli Öğretim	2
Rol Oynama	1
Altı Şapka	1

Tablo 1 incelendiğinde en çok öğretmen tarafından tercih edilen öğretim yönteminin soru-cevap olduğu, bunu sırasıyla düz anlatım ve drama yöntemlerinin izlediği, geleneksel yöntemlerin aktif öğretim yöntemlerine göre daha çok öğretmen tarafından tercih edildiği görülmektedir.

Araştırmanın ikinci amacı sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerini tercih etme nedenlerini belirlemeye yöneliktir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 2'de yer almaktadır:

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerini tercih etme nedenleri

Tercih Edilen Yöntem/Teknikler	Tercih Edilme Nedeni	f
Soru-Cevap	Öğrencilerin konuşma becerisini geliştirme	7
	Öğrenmeye ilişkin geribildirim almayı sağlama	6
	Öğrencilerin düşünmesini sağlama	4
	Derse ilgiyi arttırma	4
	Özgüven gelişimini destekleme	3
	Öğrencilerin önbilgilerini ortaya çıkarma	2
	Konunun pekişmesini sağlama	2
	Öğrenci katılımını arttırma	1
	Kolay uygulanabilir olma	1
Düz Anlatım	Konunun önemli kısımlarını açıklama	7
	Konunun ayrıntılarını açıklama	3
	Zamandan tasarruf sağlama	3
	Kolay uygulanabilir olma	3
	Öğrencileri derste işlenecekler hakkında bilgilendirme	2
	Konuyu özetleme	2
	Anlaşılması zor konuları kavratma	1
Drama	Kalıcı öğrenmeyi sağlama	8
	Farklı durumlarda nasıl davranılacağını öğretme	4
	Eğlenerek öğrenmeyi sağlama	2
	Özgüven gelişimini destekleme	2
	Öğrencilerin derse katılımını sağlama	1
	Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirme	1
Beyin Fırtınası	Öğrencilerin yeni fikirler üretmesini sağlama	5
	Bilgiyi pek çok kavramla ilişkilendirmeyi sağlama	2
	Dikkat çekmeyi sağlama	1
	Öğrenciyi ezberden uzaklaştırma	1
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini belirleme	1
Tartışma	Farklı fikirlerin ortaya çıkmasını sağlama	4
	Öğrencileri düşünmeye sevk etme	4
	Öğrencilerin konuşma becerisini geliştirme	2
	Konunun pekişmesini sağlama	1
Gösterip Yaptırma	Öğrencilerin gözlemlediklerini beceriye dönüştürmelerini sağlama	3
	Dilbilgisi konularını kavratma	2
İşbirlikli Öğrenme	Sorumluluk alma ve yardımlaşma becerilerini geliştirme	4
Örnek Olay	Öğrenci merkezli olma	1
	Günlük yaşamda karşılaşılan problemlerin çözümüne katkı sağlama	1
Bilgisayar Destekli Öğretim	Öğrenmeyi kolaylaştırma	1
	Öğrencilerin dikkatini çekme	1
Rol Oynama	Yaratıcılığı geliştirme	1
Altı Şapka	Çok yönlü düşünmeyi sağlama	1

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubundaki yedi öğretmen tarafından soru cevap yönteminin öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmek, altı öğretmen tarafından öğrenmeye ilişkin geribildirim almak; soru cevap yönteminden sonra en çok öğretmen tarafından kullanıldığı ifade edilen düz anlatım yönteminin yedi öğretmen tarafından konunun önemli kısımlarını açıklamak; aktif öğretim yöntemlerinden dramının sekiz öğretmen tarafından kalıcı öğrenmeyi sağlamak; beyin fırtınası tekniğinin beş öğretmen tarafından öğrencilerin yeni fikirler üretmelerini sağlamak amacıyla tercih edildiği; daha az öğretmen tarafından kullanıldığı belirtilen tartışma, gösterip yaptırma, işbirlikli öğrenme, örnek olay, bilgisayar destekli öğretim, rol oynama ve altı şapkanın da farklı gerekçelerle sınıf öğretmenleri tarafından Türkçe dersinde kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü amacı sınıf öğretmenlerinin tercih ettikleri yöntem ve teknikleri uygularken karşılaştıkları sorunları belirlemeye yöneliktir. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 3’de yer almaktadır:

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin tercih ettikleri öğretim yöntem ve tekniklerini uygularken karşılaştıkları sorunlar

Tercih Edilen Yöntem/Teknikler	Karşılaşılan Sorunlar	f
Soru-Cevap	Öğrencilerin konu dışına çıkması	8
	Öğrencilerin soruyu aynı anda cevaplamaya çalışması	4
	Öğrencilerin kendilerini ifade etmede zorluk yaşaması	2
	Öğrencilerin katılım göstermemesi	2
	Öğrencilerin çekingen davranması	2
	Soruları sürekli aynı öğrencilerin cevaplamak istemesi	1
	Yöntemin zaman alıcı olması	1
	Öğrencilerin soruları cevaplarken yaratıcı olmaması	1
Düz Anlatım	Öğrencilerin sıkılması	12
	Öğrencilerin dikkatlerinin dağılması	9
	Soyut kavramları işlerken yetersiz kalması	1
Drama	Öğrencilerin çekingen davranması	7
	Öğrencilerin konuya uygun canlandırma yapamaması	6
	Yöntemin zaman alıcı olması	3
	Öğrencilerin dersleri sürekli bu yöntemle işlemek istemesi	2
	Öğrencilerin yaratıcılıklarının düşük olması	1
	Öğrencilerin yöntemi kullanma konusunda istekli olmaması	1
Beyin Fırtınası	Öğrencilerin konu dışına çıkması	4
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması	3
	Sınıfta gürültü/kargaşa olması	3
	Yöntemin zaman alıcı olması	2
	Öğrencilerin yeni fikirler üretememesi	2
	Öğrencilerin katılım göstermemesi	1
Tartışma	Öğrencilerin konu dışına çıkması	6
	Öğrencilerin tartışma kurallarına uymaması	1
	Öğrencilerin fikir üretmekte zorlanması	1
	Öğrencilerin kısa cümlelerle kendilerini ifade etmesi	1
Gösterip Yaptırma	Öğrencilerin dikkatli dinlememesi	2
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması	2
İşbirlikli Öğrenme	Grup üyelerinin uyumlu çalışmaması	2
	Grup üyelerinin sorumluluktan kaçması	1
	Yöntemin zaman alıcı olması	1
Örnek Olay	Öğrencilerin konu dışına çıkması	1
Altı Şapka	Öğrencilerin benzer şeyler söylemesi	1

Tablo 3 incelendiğinde çalışma grubundaki öğretmenlerin soru cevap yöntemi, tartışma yöntemi ve beyin fırtınası tekniğini kullanırken öğrencilerin konu dışına çıkmalarını, düz anlatım yöntemini kullanırken sıkılmalarını, drama yöntemini kullanırken çekingen davranmalarını, gösterip yaptırma yöntemini kullanırken dikkatli dinlememelerini, işbirlikli öğrenmeyi uygularken grup üyelerinin uyumlu çalışmalarını en çok karşılaşılan sorun olarak ifade ettikleri; örnek olay yöntemi ve altı şapka tekniğinde ise sadece birer sorun ortaya koydukları görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçları sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersini işlerken en çok soru cevap ve düz anlatım gibi geleneksel yöntemlere başvurduklarını, bununla birlikte drama, beyin fırtınası, tartışma gibi aktif öğretim yöntem ve tekniklerini de uyguladıklarını göstermektedir. Genellikle farklı gerekçelerle tercih edilen bu yöntem ve tekniklerin uygulanmasında öğretmenler tarafından pek çok sorunla karşılaşıldığı; soru cevap yönteminde öğrencilerin konu dışına çıkmaları, düz anlatım yönteminde sıkılmaları, drama yönteminde çekingen davranmaları en çok karşılaşılan sorunlar olarak ifade edilmiştir. Çalışmada elde edilen bu bulgular sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları yöntem ve teknikleri inceleyen

bazı araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Taşkaya ve Muşta (2008) tarafından yürütülen çalışmada sınıf öğretmenleri tarafından Türkçe öğretim yöntemi olarak en çok bilinip uygulanan yöntemlerin soru cevap, drama ve düz anlatım olduğu, öğretmenlerin derse katılımı arttırmak amacıyla bu yöntemleri tercih ettikleri ortaya konulmuştur. Demir ve Ersöz (2014)'ün yürüttüğü çalışma kapsamında sınıf öğretmenleri tarafından Türkçe dersinde genellikle soru cevap yönteminin tercih edildiği belirlenmiştir. Karasu-Avcı ve Ketenoglu-Kayabaşı (2018) tarafından sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde sıklıkla anlatım, soru cevap, drama ve tartışma yöntemini uyguladıkları, bu yöntem ve teknikleri öğrencilerin seviyelerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olması nedeniyle tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu araştırma bulgularından hareketle aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Hizmet içi eğitimler yoluyla sınıf öğretmenlerinin aktif öğretim yöntemlerinin uygulanmasına ilişkin bilgi ve becerileri artırılabilir.

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersini işlerken tercih ettikleri yöntem ve tekniklerin belirlenmesine yönelik daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Arjomandi, A., Seufert, J., O'Brien, M. & Anwar, S. (2018). Active teaching strategies and student engagement: A comparison of traditional and non-traditional business students. *e-Journal of Business Education & Scholarship of Teaching*, 12(2), 120-140.
- Baker, A., Sanz Vergel, A. I. & Kuntze, J. (2015). Student engagement and performance: A weekly diary study on the role of openness. *Motivation and Emotion*, 39(1), 49-62.
- Demir, O. ve Ersöz, Y. (2014). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin aktif eğitim anlayışı bakımından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Duman, B. (2008). *Öğrenme-öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Howard, P. J., Gorzycki, M., Desa, G. & Allen, D. D. (2018). Academic reading: Comparing students' and faculty perceptions of its value, practice, and pedagogy. *Journal of College Reading and Learning*, 48(3), 189-209.
- Jang, H., Reeve, J. & Deci, E. L. (2010). Engaging students in learning activities: It is not autonomy support or structure but autonomy support and structure. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 588-600.
- Juuti, K., Lavonen, J., Uitto, A., Byman, R. & Meisalo, V. (2010). Science teaching methods preferred by grade 9 students in Finland. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 8(4), 611-632.
- Karasu-Avcı, E. ve Ketenoglu-Kayabaşı, Z. E. (2018). Sınıf öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri: Bir olgubilim araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Erişim Tarihi: 10.10.2019. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/upload/files/2663-published.pdf>
- Krahenbuhl, K. S. (2016). Student-centered education and constructivism: Challenges, concerns, and clarity for teachers. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies*, 89(3), 97-105.
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal araştırma yöntemleri, nitel ve nicel yaklaşımlar* (2. Cilt). (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayınodası.

- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu* (Yenilenmiş 6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkaya, S. M. ve Muşta, M. C. (2008). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 240-251.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ